Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 47 (3562) Варшава, 23 листопада 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

Ювілей гурту «Відимо» з Сянока. с. 8

Бюджет-2026: нацменшини вимагають збільшити фінансування культури. с. 2

Пошук предків, генеалогічні відкриття та збереження пам'яті прикордоння. с. 12

ISSN 027-8254
9 770027 825252 47

eprasa.pl f688256a76

Григорій СПОДАРИК

Бюджет-2026: нацменшини вимагають збільшити фінансування культури

Польський уряд у проєкті бюджету на 2026 рік планує виділити близько 21 мільйона злотих дотацій для організацій національних меншин на підтримку культурних установ, творчих ініціатив та важливих мистецьких заходів. Сеймова комісія у справах нацменшин позитивно оцінила проєкт, але водночас запропонувала збільшити зазначену суму на 5 мільйонів злотих.

Під час засідання про таку потребу говорили й депутати, й представники нацменшин. Зокрема, Ярослав Жепа (PSL-TD) зазначив, що у запропонованому бюджеті не враховано важливих чинників, як зростання заробітної плати, рахунки за електроенергію чи опалення тощо. Урахувавши всі ці фактори, можна помітити, що насправді грошей у розпорядженні організацій стає менше.

Незалежний депутат Адам Ґомола уточнив, що в останні роки середня зарплата зросла вдвічі, а мінімальна – ще більше. За словами депутата, з огляду на цей факт, а також інфляцію потрібне десятивідсоткове збільшення коштів на культуру меншин.

«Не йдеться про те, щоб цих грошей стало більше. Тут ідеться про те, щоб реально їх було стільки ж», – говорить Адам Ґомола.

У засіданні брав участь і співголова Спільної комісії уряду та національних й етнічних меншин, представник української громади Григорій Купріянович. Він підкреслив, що фінансування культури меншин у Польщі вже багато років залишається недостатнім і фактично зменшується, незважаючи на номінальне зростання виділених державою коштів. Співголова звернув увагу, що у період від 2015 до 2025 року бюджет на діяльність меншин зріс на 40%. Тим часом мінімальна заробітна плата збільшилася на 177%, а вона є ключовою для цього сектора, бо більшість працівників отримує зарплату на рівні або близько мінімальної. Це свідчить про реальне зменшення можливостей організацій.

Григорій Купріянович зауважив, що нинішня модель фінансування меншин структурно несправедлива, оскільки ґрунтується переважно на щорічних ґрантах міністра, тоді як культура більшості підтримується завдяки стабільній мережі державних культурних установ. До того ж організації меншин змушені виконувати ті самі вимоги, що й великі установи, хоча мають значно менші ресурси.

Проблема фінансування діяльності національних й етнічних меншин має довгу історію. Григорій Купріянович нагадав, що вже у 2013-2014 роках під час засідань Сеймової комісії та Спільної комісії уряду і нацменшин представники меншинних громад звертали увагу, що наявних коштів недостатньо для проведення культурної та статутної діяльності. Тоді було запропоновано поступове, систематичне збільшення фінансування приблизно на 10% щороку, щоб з часом досягти рівня, який би відповідав реальним потребам. Григорій Купріянович вказав, що всі розуміли: різко збільшити бюджет неможливо. Саме тому було запропоновано план, розрахований на роки та заснований на раціональному підході. Але, за його словами, цей постулат так і не був реалізований. Якщо, наприклад, взяти 2015 рік як точку відліку, стає очевидно, що вже тоді бюджетні кошти на культурну діяльність меншин оцінювали як занадто низькі та недостатні. Попри номінальне зростання, ресурси, якими реально володіють організації меншин, ще більше скоротилися. У результаті – нинішня фінансова ситуація меншинних інституцій є наслідком багаторічних прорахунків і відсутності системних дій для створення стабільної та адекватної до потреб моделі підтримки.

Співголова Спільної комісії уряду та національних й етнічних меншин застеріг, що наслідки від бездіяльності не слід порівнювати із затримками у реалізації інфраструктурних інвестицій, які можна надолужити у наступні роки. Він слушно зауважив, що міст, потрібний для переправи на річці у якійсь місцевості, можна побудувати й через 5 чи 10 років. У випадку культури меншин втрачений час неможливо повернути – переривання міжпоколіннєвої тяглості та культурної діяльності означає незворотну втрату спадщини. На його думку, нинішній рівень фінансування не забезпечує навіть базових потреб і «нормальних умов» діяльності, необхідних для підтримання мови, культури та ідентичності меншин. Як підкреслив представник української громади, «якщо сьогодні не вжити певних дій, через 5, 10 чи 15 років меншини в деяких місцевостях просто зникнуть», оскільки природний культурний зв'язок між поколіннями буде перервано.

До дискусії долучилась Маріола Абкович, голова Союзу караїмів Польщі. Вона вважає, що запропоноване тривідсоткове збільшення цьогорічного бюджету на діяльність організацій національних меншин є недостатнім, адже воно лише компенсує інфляцію і не дозволяє реалізовувати нові ініціативи. Голова Союзу караїмів теж звернула увагу, що організації меншин, попри невеликий масштаб діяльності, змушені виконувати ті самі вимоги, що й великі установи, зокрема впроваджувати системи електронних рахунків та забезпечувати цифрову доступність. А це пов'язане з додатковими витратами й великим організаційним навантаженням.

Представник білоруської громади, колишній депутат і член Спільної комісії Євген Чиквін зі свого боку розповів про «драматичне» скорочення чисельності білоруської меншини на Підляшші, яка протягом 20 років зменшилася із 46 тисяч до 26 тисяч осіб. Він вказав, що це наслідок історичних обставин та ставлення до громади як стигматизованої групи. Євген Чиквін зазначив, що для зупинки процесу зникнення цієї та інших меншин необхідно збільшити бюджетні кошти, а також передбачити фінансування на заходи, спрямовані подолати стереотипи та покращити сприйняття меншин у суспільстві.

Учасники засідання вирішили, що позицію Сеймової комісії нацменшин на засіданні Комісії з питань державних фінансів представлятиме депутат Ярослав Жепа. ●

eprasa.pl f688256a76

Людмила ШУБІНА,
міжкультурна асистентка у бартошицькій школі

Протидія булінгу в школі

Шляхи створення безпечного освітнього середовища

Сьогодні все частіше у шкільному середовищі звучить слово «булінг». У перекладі з англійської воно означає знущання, цькування чи залякування. Булінг відрізняється від звичайної суперечки між дітьми тим, що супроводжується фізичним чи психологічним насиллям, приниженням, образами та іншими систематичними діями, які завдають шкоди дитині. Тому надзвичайно важливо проводити системну профілактичну роботу в школах: організовувати зустрічі, обговорення та виховні заходи, які допомагають дітям усвідомити серйозність цієї проблеми, навчитися розпізнавати її прояви та знати, як правильно діяти у випадках цькування.

У рамках тижня з протидії булінгу у Початковій школі № 8 з українською мовою навчання в Бартошицях відбувся просвітницький проєкт для учнів на тему: «Протидія булінгові у школі». Під час зустрічі діти переглянули пізнавальне відео, яке допомогло краще усвідомити, як навіть дрібні цькування, кпини можуть призвести до серйозних наслідків. Довідалися, якою є міра відповідальності за такі вчинки. Вчилися визначати, хто потребує допомоги, як слухати і чути однолітків, та як діяти у ролі свідка або потерпілого.

Безсумнівно, такі зустрічі допомагають дітям зрозуміти не лише суть проблеми, а й усвідомити, що школа – це територія дружби та підтримки, де кожен має почуватися безпечно.

Актуальні питання сьогодення порушуються в стінах нашої школи регулярно: на зустрічах з батьками, на виховних годинах з дітьми, у різних просвітницьких проєктах та лекціях, адже ми навчальний заклад, який озброюється заздалегідь. Краще діяти на випередження, ніж пожинати плоди необізнаності. Саме з такою ціллю приділяємо багато уваги соціально важливим питанням, аби наше шкільне середовище завжди було місцем вільним від кпинів та інших проявів неповаги, де працюють механізми самовиховання, моралі, співчуття та розвинене почуття людяності.

Виховні зустрічі сприяють гармонійному розвитку дитини, формують її емоційну зрілість, соціальні навички та етичні норми, а також почуття відповідальності, поваги й толерантності у ставленні до інших. Діти вчаться краще розуміти цінність людських стосунків, культури поведінки та взаєморозуміння.

Вдалим педагогічним рішенням у напрямку формування свідомого ставлення учнів до проблеми булінгу стало впровадження у нашій школі цієї теми у програму уроку української мови в VII класі. Ініціаторкою цієї ідеї була Любомира Тхір – учителька української мови та директорка нашої школи. Завдяки мудрому плануванню проєкт приніс очікуваний результат: учні не лише здобули нові знання, а й отримали заряд позитивних емоцій, мали змогу проявити свої креативні здібності та творчий підхід.

Для втілення проєкту «Протидія булінгові у школі» було сформовано три команди. Кожна з команд намалювала свій плакат, що доносить розуміння і бачення дітьми піднятої теми. Створені учасниками роботи гарно відобразили їхнє бачення дружньої та безпечної школи. Влучні лозунги, креативні малюнки й щирі думки дітей стали яскравим свідченням їхньої зрілості та доброти. Результати відверто потішили, адже у цих творчих працях віддзеркалились справжні цінності, якими живуть наші вихованці. Серед гасел, які особливо запам'яталися, звучали: «ми дипломатичні», «ми толерантні», «у нас всі різні, і це чудово», «наша сила в дружбі» тощо.

Цікавим і змістовним доповненням проєкту стала участь в ньому авторки цих рядків – юристки за освітою. Завдяки своєму професійному досвіду вона допомогла дітям глибше зрозуміти правову сторону теми булінгу, пояснила, які наслідки можуть мати такі дії та яку відповідальність вони тягнуть за собою. Її виступ збагатив не лише знання учнів, а й спонукав замислитися над важливістю поваги й доброзичливістю у спілкуванні.

Звісно ж, слід відзначити, що, крім виховного характеру та креативності, лекція вийшла надзвичайно повчальною. Діти почули та навчилися цікавих нових українських слів – «цькування», «кпини», «стусани», «ляпаси», «шантаж» та інші. Хоча, напевно, головною метою для пані Любомири було донести у такий оригінальний та винахідливий спосіб важливість порушеної теми та тримати у фокусі актуальні питання сьогодення. Ціль була досягнута, що показала нам зацікавленість учасників, а також дружньо виконані спільні роботи, які потім були презентовані під час уроку української мови, а опісля – у формі виставки у коридорі для усіх старших учнів.

І це не дивно, адже наша пані директорка – досвідчена педагогиня, керівниця з надзвичайними організаторськими якостями, яка вправно поєднує корисне з приємним, а головне – уміє доторкнутися словом сердець наших вихованців. ●

ОГОЛОШЕННЯ

Рекомендуємо придбати книгу професора історії та працівника Інституту етнології та культурної антропології Вроцлавського університету Ярослава Сирника – «Лемківські перехрестя».

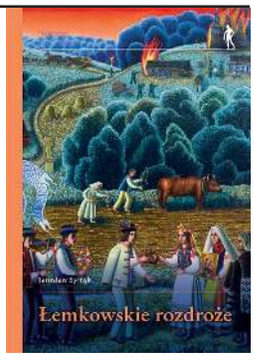

Ви можете замовити її у видавництві:
Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego,
Pl. Uniwersytecki 15, 50-137 Wrocław
Та інтернет-книгарні: **тел. 71 375 2809, 518 355 632**

eprasa.pl f688256a76

Презентація антології «Країна свойого слова» у Любліні та Білостоці

Підляський науковий інститут запрошує 25 листопада (17:00) до Любліна на презентацію антології україномовного письменства Підляшшя «Країна свойого слова».

Видання є першим, що так широко й комплексно представляє літературну творчість Підляшшя, створену українською мовою як літературною, так і місцевими підляськими українськими говірками. Окрім літературних творів різних жанрів, збірка містить розлогий історичний вступ, біографічну та бібліографічну інформацію про підляських авторів, які писали українською мовою, карти з позначенням місцевостей, звідки походять творці текстів та вибрану бібліографію, а також короткий зміст польською й англійською мовами.

Автором антології є український історик із Підляшшя Юрій Гаврилюк. Щоб віднайти літературні твори, написані різними формами української мови, він провів пошукову роботу на сторінках часописів, книжкових видань, архівних і бібліотечних зібрань, приватних архівів. Зустріч з автором антології проведе доктор Андрій Савенець.

У Любліні презентація відбудеться у Воєводській публічній бібліотеці імені Ієроніма Лопацінського, розташованій на вул. Нарутовича 4.

Чергову презентацію заплановано у Білостоці. Відбудеться вона 4 грудня (18:00) у Підляській бібліотеці імені Лукаша Ґурніцького за адресою: вул. Марії Кюрі-Склодовської 14А.

День пам'яті жертв голодоморів

22 листопада, тобто в четверту суботу цього місяця, припадає щорічний національний пам'ятний день в Україні – День пам'яті жертв голодоморів. Традиційно в цей час у храмах проводять поминальні богослужіння і приносять символічні горщики із зерном та свічками до пам'ятників жертвам голодоморів в Україні. Подібні заходи відбуваються теж у різних містах по всьому світу. У Польщі пам'ятні місця розташовані у Варшаві, Кракові, Перемишлі тощо.

Цього дня о 16:00 (у Польщі – 17:00) оголошується загальнонаціональна хвилина мовчання, після чого по всій Україні відбувається акція «Запали свічку», в рамах якої охочі несуть свічки до пам'ятників жертвам. В акції також можна взяти участь, запаливши свічу у своєму вікні, до чого і заохочуємо всіх читачів тижневика.

Цьогоріч відзначаємо 92-гі роковини Голодомору 1932-1933 років. Масових штучних голодів українці зазнали теж 1921-1923 і 1946-1947 року.

Про виселення українців з Польщі говоритимуть на III Міжнародній конференції у Вроцлаві

20-21 листопада в Національному інституті Ossolińських у Вроцлаві відбудеться III Міжнародна конференція «Трансформації Східної Європи в останньому столітті. 1945 – між війною та миром». Серед учасників – науковці та дослідники з Польщі, України, Литви та Македонії.

Одним із доповідачів буде професор Ярослав Сирник з Вроцлавського університету, промова якого має назву «Виселення польських громадян української національності у 1944-1947 роках – зміна парадигми».

Український історик з Польщі виступить у п'ятницю, 21 листопада, на першій сесії конференції, яка розпочнеться о 9:00.

Адреса: Оссолінеум у Вроцлаві, вул. Шевська 37, зала «Refektarz».

Фотовиставка «Код нації» у Любліні

Ця фотовиставка – унікальний мистецький проєкт, що розкриває зв'язок поколінь через культурні символи українського народу.

«Код нації – це історія народу, його світогляд, інтелектуальний, культурний та духовний розвиток. Без мови, історії та самобутньої культури немає нації», – наголошують автори проєкту.

Як зазначають організатори, виставку «Код нації» створено у місті Суми під час війни силами талановитих митців із фототовариства «Друзі Дагера». У найважчі часи вони відтворюють національну ідентичність через об'єктив камери, щоб подарувати нам тепло, пам'ять і відчуття дому.

Відкриття виставки відбудеться 21 листопада о 12:30 у приміщенні Генерального консульства України в Любліні (вул. Спокойна 2).

Фотографії можна буде побачити до 4 січня наступного року.

Українці привітали польських сусідів із державним святом

11 листопада у Польщі відзначили 107-му річницю проголошення незалежності

З нагоди державного свята польський народ привітали також в Україні. Побажання та подяку Польщі за підтримку й солідарність висловив, серед інших, президент України Володимир Зеленський.

«Щиро вітаємо всіх поляків, президента Польщі Кароля Навроцького й прем'єр-міністра Дональда Туска з Днем Незалежності Польщі. Шлях, який ми пройшли, демонструє, що для збереження нашої незалежності й сили незалежна Польща і незалежна Україна мають іти

eprasa.pl f688256a76

пліч-о-пліч. Ми глибоко вдячні за всю підтримку з 24 лютого 2022 року. І ми маємо бути сильними, ми маємо бути у Європі, щоб інші у Європі також могли бути сильними й вільними», – написав у мережі Х глава української держави.

Побажання та вдячність за підтримку у війні проти росії висловили теж прем'єр-міністерка Юлія Свириденко, міністр закордонних справ Андрій Сибіга та Генеральний штаб Збройних Сил України.

«Збройні Сили України вдячні всім громадянкам та громадянам Республіки Польща за ваші відкриті щирі серця та домівки до мільйонів українських жінок та дітей, які знайшли прихисток саме у Польщі. Завдяки цьому в час повномасштабного російського вторгнення цивільне населення України в Польщі захищене від численних воєнних злочинів, які скоюють російські військові. Збройні Сили України щиро вірять у перемогу над ворожим злом. За вашу і нашу свободу!» – ідеться у повідомленні штабу ЗСУ.

Також напередодні польського державного свята будівлю Посольства України у Варшаві підсвітили національними кольорами Польщі. А посол України Василь Боднар записав відеопривітання, у якому зазначив, що польська держава «першою визнала незалежність України й першою допомогла Україні на початку війни».

Слід додати, що багато українців у Польщі, зокрема представники української меншини, на своїх фейсбук-сторінках привітали польських друзів з Днем Незалежності Польщі. Тим часом делегації шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому, Білому Борі, Перемишлі, Бартошицях, Лігниці приєдналися до офіційних відзначень на території своїх міст.

Цього дня в Народному домі в Перемишлі відбулася розмова про колективну пам'ять і пам'ять місцевої спільноти. Її учасники шукали відповіді на питання, чому ми пам'ятаємо і чому важливо пам'ятати, як пам'ятати, щоб бачити майбутнє. Розмову провадили Йоанна Маркін – психотерапевтка, громадська діячка та співзасновниця Згідної ініціативи перемишлян «СПІЛЬНО на 100», професор Кшиштоф Маліцький – дослідник колективної пам'яті, історичної свідомості та ставлення до минулого, а також Роман Ващук – канадський дипломат українського походження, у минулому посол Канади в Києві та Белграді, тепер бізнес-омбудсмен в Україні.

Звісно, як й в попередні роки, польські й українські жителі міста зібралися разом у НД, щоб підняти символічний келих вина за незалежність. А перед святкуваннями діячі ОУП з Перемишля та працівники Народного дому записали відеопобажання для Польщі. Відео, яке підготували представники перемиського Об'єднання можна подивитися на фейсбук-сторінці Народного дому.

Своєю чергою діячі ОУП з Ґданська взяли участь у Параді Незалежності, що проходив вулицями міста.

Фото з фейсбук-сторінки школи у Бартошицях

Концерти «Ослав'ян» у Ярославі та Мокрому

9 листопада у церкві Преображення Господнього у Ярославі відбувся концерт ансамблю пісні й танцю «Ослав'яни».

Колектив, заснований в селі Мокре, вже понад півстоліття зберігає та популяризує українську мову, культуру

й традиції на Підкарпатті. Учасники гурту виконали у Ярославі пісні з Лемківщини, Бойківщини та різних етнографічних регіонів України, даруючи глядачам живе відчуття спадщини та мистецької глибини.

«Виступ у Ярославі став ще одним свідченням їхньої відданості справі збереження українського фольклору в Польщі», – читаємо у повідомленні на фейсбук-сторінці греко-католицької парафії.

Організатором події було Об'єднання українців у Польщі. Концерт профінансовано з дотацій Державного бюджету в рамах завдання, що виконують з дотації міністра внутрішніх справ та адміністрації.

Слід додати, ще це не останній концерт «Ослав'ян» у листопаді. Черговий виступ заплановано на 30 листопада у Мокрому.

Більше інформації шукайте на фейсбук-сторінці колективу (Zespół Pieśni i Tańca «Osławiany» / Ансамбль пісні і танцю «Ослав'яни»).

Фото з фейсбук-сторінки ансамблю

Візит студенток з різних куточків України до Перемишля

Нещодавно Народний дім приймав у себе студенток з різних куточків України. Дівчата приїхали, зокрема, зі Львова, Харкова, Києва, Тернополя, Запоріжжя, Полтави.

Молодь дізналася, як кошти ЄС впливають на розвиток Польщі та регіону. Гості побували не лише у Перемишлі. Відвідали теж Кросно й Ряшів.

– Дівчата мали нагоду дізнатися, як виглядає співпраця неурядових організацій з самоврядними структурами та якою є структура влади у Польщі, – говорить Ксеня Комар, координаторка проєкту від фонду «Український народний дім у Перемишлі».

У рамах візиту студентки відвідали Державну академію прикладних наук у Перемишлі та Ряшівській університет. Звичайно, побували й у Народному домі, де проходили різні заходи й зустрічі із запрошеними гостями, серед яких – перемиська активістка та депутатка Ради міста Перемишля Лілія Каліновська.

Візит української молоді відбувся в межах програми «Study Tours to Poland», яку реалізують фонд «Лідери змін» та фонд «Боруссія» з коштів Польсько-американського фонду свободи.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl f688256a76

УКРАЇНА

Ольга ПОПОВИЧ

Кароль Навроцький (не) поїде до Києва

З обранням Кароля Навроцького президентом Польщі можна було передбачити, що на польсько-українські відносини чекають непрості часи. Адже у своїй передвиборчій кампанії він досить часто звертався до теми України чи українців у Польщі, використовуючи антиукраїнські наративи.

Хоч стосунки між обома країнами почали погіршуватись ще в 2023 році, однак на рівні президентів до середини 2025 року вони були цілком робочі. Схоже, що добросусідський діалог та побудова партнерських відносин зі своїм українським колегою Кароля Навроцького не цікавлять. Натомість формується політика канцелярії польського президента, в якій основним елементом буде «твердий курс щодо України» під гаслом «захищаємо свій інтерес». Тут не варто дивуватись, що польський президент захищає польський інтерес, але виникає питання, чи дійсно президент Навроцький і його команда добре розуміють, що в інтересі Польщі добросусідські відносини з Україною, а не «тверда політика»? Бо «тверда політика» щодо країни, яка бореться за своє виживання і тим самим захищає Європу, а також Польщу, значно послаблюючи імперські позиції росії, може більше зашкодити польському інтересові, ніж його захистити. На жаль, та такого розуміння в самого польського президента та його найближчого оточення поки нема.

Після інавгурації Кароля Навроцького і формування президентської канцелярії медіа почали писати про перші закордонні візити новообраного президента. Зрештою, про це почали говорити самі представники канцелярії. Цілком логічно, що першим таким візитом стала поїздка Навроцького до Вашингтона. У польського президента дуже добрі відносини з господарем Білого дому, а під час передвиборчої кампанії Дональд Трамп абсолютно не приховував, що симпатизує Навроцькому, а не його конкурентові Тшасковському. Своїм першим закордонним візитом польський президент чітко демонстрував, що для нього США залишаються найбільшим партнером та союзником. Але також цей візит і чітко показав, що жодної партнерської співпраці між урядом і новим президентом не буде. Адже перша поїздка до США у вересні новообраного президента, а згодом і друга його поїздка вже на засідання Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувались на тлі його конфлікту з міністром закордонних справ Радославом Сікорським. Наступні візити до Франції, а також до Італії та Ватикану мали не лише практичний вимір, але й символічний. Станом на листопад поточного року Кароль Навроцький здійснив вже з десяток візитів. Якщо подивитись на карту країн, які мають безпосередній кордон з Польщею, то польський президент вже відвідав фактично всі сусідні країни у складі ЄС, а це Німеччина, Словаччина, Литва, а на 24 листопада анонсовано візит у Чехію. Зрозуміло, що не може зараз бути мови про візити до Білорусі чи росії, які теж мають безпосередній кордон з Польщею. Постановою Сейму від 14 грудня 2022 року росію визнано державою, яка підтримує тероризм і використовує терористичні методи, а щодо Білорусі, то постановою Сейму та Сенату з 2025 року вибори президента Білорусі не визнаються вільними та демократичними. Однак те, що не передбачається візит в країну, з якою Польща має 535 км спільного кордону і яка вже одинадцятий рік веде оборонну війну проти росії, дещо дивує. Якщо взяти до уваги слова Кароля Навроцького про те, що він дбає про безпеку Польщі, і факт, що президент також є верховним головнокомандувачем Збройних сил Польщі, то небажання відвідати країну, що воює, і на власні очі побачити наслідки російської збройної агресії, виглядає мало зрозумілим.

Політика – це постійна боротьба за виборця і закріплення своїх позицій. Хоч президент Польщі мав би максимально старатися демонструвати аполітичність і бути президентом «всіх поляків», але на практиці так не є. Президент міг би стати тією фігурою у владі, яка б намагалася погодити «дві Польщі» і об'єднати їх, щонайменше у питаннях національної безпеки і постійної зовнішньої загрози, яку демонструє росія. Зрештою, Кароль Навроцький у своїй передвиборчій кампанії говорив, що хоче бути президентом всієї Польщі. Однак від початку своєї каденції, включаючи і інавгураційну промову, Кароль Навроцький чітко демонструє своє ідеологічне вподобання. Польща вже кільканадцять років радикально поділена, і цей поділ лиш загострюється та поглиблюється. Боротьба за посаду президента – це переважно боротьба двох найбільших політичних сил, до якої цього року додались радикали. І саме завдяки голосам виборців, які у першому турі голосували за радикалів, Навроцький виграв другий тур виборів. Тепер, будучи на посаді президента, Кароль Навроцький ідеологічно демонструє свій зв'язок із радикальними силами. Саме радикальні сили, такі як Нова Надія Славоміра Менцена та Конфедерація Корони Польської Ґжеґожа Брауна, найбільш антиукраїнські, а часто їхні представники, просто поширюють російські наративи. Це якраз радикали закликають до «твердої політики з Україною» і навіть виступають проти допомоги Україні. Схоже, Кароль Навроцький прислуховується до цих радикальних голосів, але, на жаль, не чує голосів тих, хто говорить, що добросусідські відносини з Україною та допомога Україні – це теж національний інтерес Польщі.

Українська дипломатія після інавгурації Кароля Навроцького активно працювала над тим, щоб канцелярія нового президента прийняла запрошення відвідати Київ. Візит мав би показати, що добросусідський союз у відносинах обох країн залишається незмінним. Кулуарні і відкриті розмови українських дипломатів, а також урядовців із оточенням президента були досить інтенсивними і, як свідчать заяви української сторони, вже навіть були сигнали, що домовленості про візит досягнуто. І ці сигнали українська сторона вирішила озвучити через медіа. Після опублічнення очікувань, які має українська влада, Кароль Навроцький і його оточення почало свою медійну кампанію під гаслом «якщо Зеленський хоче зустрітись з Навроцьким, то нехай приїздить до Варшави». Тобто польський президент не розглядає зараз можливості приїхати в Україну. Таке його рішення найбільше вітають радикали, але й політики ПіСу, партії, яка його підтримала на виборах. Публіцисти і коментатори, які симпатизують цій політичній силі, також підтримали медійну кампанію, що Навроцькому немає сенсу зараз їхати в Україну. Головна причина, чому немає сенсу – «невирішені історичні питання», «невдячність України» та образа на Зеленського, який під час президентської кам-

eprasa.pl f688256a76

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

«Міндічгейт»: викрито масштабну корупційну схему в енергетиці

10 листопада детективи Національного антикорупційного бюро прийшли з обшуками до бізнесмена та співвласника студії «Квартал 95», соратника президента Володимира Зеленського Тимура Міндіча, якого підозрюють в корупції. За кілька годин до цього, в ніч на 10 листопада, Міндіч втік за кордон. Також НАБУ провело обшук в міністра юстиції Германа Галущенка, згодом його відсторонили від посади. Колишньому віцепрем'єр-міністру України Олексію Чернишову НАБУ та САП вручили клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Того ж дня НАБУ повідомило, що викрило масштабну корупційну схему розкрадання коштів у сфері енергетики. Операція мала кодову назву «Мідас». За даними НАБУ, слідство тривало 15 місяців. У межах справи проведено понад 70 обшуків, до яких залучили всіх детективів бюро. Слідчі зібрали понад 1000 годин аудіозаписів.

Національне антикорупційне бюро та Спеціалізована антикорупційна прокуратура оприлюднили частину аудіозаписів переговорів фігурантів у цій справі. На плівках фігурують люди з позивними «Рокет», «Тенор», «Карлсон» тощо. Вони обговорюють будівництво об'єктів в енергетичній сфері, розподіл «відкатів» і можливі кадрові зміни в Міненерго та «Енергоатомі».

11 листопада журналісти виявили імена усіх фігурантів розслідування масової корупції у «Енергоатомі», які отримали підозру від НАБУ. Це – Тимур Міндіч («Карлсон»), екскрадник міністра енергетики Ігор Миронюк («Рокет»), виконавчий директор з безпеки «Енергоатому» Дмитро Басов («Тенор»), Олександр Цукерман («Шугармен»), Ігор Фурсенко («Рьошик»), Леся Устименко і Людмила Зоріна. П'ятеро осіб зі списку підозрюваних затримані. Двоє – Міндіч та Цукерман – виїхали з України.

За версією слідства, двоє довірених осіб Міндіча контролювали державну компанію «Енергоатом» та вимагали відкати від її постачальників. Отримані від хабарів гроші вони відмивали через підпільний офіс у центрі Києва, який створив товариш Міндіча, бізнесмен Олександр Цукерман. Через цей офіс пройшло щонайменше 100 мільйонів доларів.

13 листопада Володимир Зеленський ввів в дію рішення Ради національної безпеки та оборони про введення санкцій проти Тимура Міндіча та Олександра Цукермана. Президент також анонсував кадрові рішення і повідомив, що почав очищення і перезавантаження управління сферою енергетики, зокрема у ключових державних підприємствах. ●

панії відвідував протилежний політичний табір (йдеться про зустріч Зеленського з Тшасковським і вручення йому 15 січня 2025 року відзнаки «Варшава – місто рятівник»).

Кароль Навроцький під час своєї виборчої кампанії та у перші місяці свого президентства дуже багато говорить про історію. Історія польсько-українських відносин у період ІІ Світової війни – це той наріжний камінь, який радикально розділяє дві країни. Незважаючи, що польська сторона роками говорить про злочини «українських націоналістів на Волині», до сьогодні так і не змогла провести ретельних досліджень тих подій. У польській історіографії без ґрунтовних пошуків та досліджень вже встановлена кількість польських жертв і вона з роками лиш зростає. І це при тому, що немає комплексного дослідження, а співпраця з українськими колегами майже припинилась. Історична тема фактично перестала бути темою нових історичних опрацювань, більше того, вона стала топовою темою політики. Останні заяви президента Навроцького, представників його канцелярії та виконуючого обов'язки голови польського Інституту національної пам'яті закріплюють кількість жертв на рівні понад 130 тисяч. З одного боку, президент говорить, що важливі не так цифри, як сам факт «нелюдського злочину» та пам'ять про вбитих, але з іншого – ці цифри всіляко намагаються роздути і кожного разу вони безпідставно ростуть. Психологічно збільшення кількості жертв впливає на суспільство, адже показує масштаб. Чим більше буде вказано жертв, тим простіше говорити про «тверду політику» і ультиматуми. Саме це ми і спостерігаємо у політиці канцелярії президента Навроцького щодо України.

Медійна кампанія канцелярії президента Навроцького щодо його відмови їхати в Україну спрямована на те, щоб підсилити образ президента як сильного лідера, який у такий спосіб відстоює національні інтереси. Зрештою, Володимир Зеленський, як український президент, від початку повномасштабної війни також виступає у такому ж образі. Виглядає, що Каролю Навроцькому важко сприйняти факт популярності та впливовості українського колеги на міжнародній арені, адже він сам не позбавлений таких амбіцій. На підтвердження такого припущення можна пригадати багаторазові висловлювання Навроцького про невдячність Зеленського Польщі. Тому своєю «твердою» політикою Кароль Навроцький хоче продемонструвати, що тепер Польща не буде безапеляційно допомагати Україні і символіка добросусідства не потрібна. Власне, відмова відвідати Київ має бути тим сигналом українському президентові, що тепер, щоб отримати допомогу Польщі, треба Зеленському не лише просити, але й одразу давати щось взамін. Те, що хоче Навроцький (тут також і питання сільського господарства та європейських ринків), Зеленський дати не може, отже, канцелярія польського президента і не бачить сенсу у візиті Навроцького до Києва. Бо такий візит має бути тріумфом, а не символізмом. До цього ще й додається той факт, що Володимир Зеленський має набагато кращі відносини з Дональдом Туском і його кабінетом, ніж з Каролем Навроцьким. Туск – політичний та ідеологічний супротивник Навроцького, тож ці польські внутрішні протистояння також мають вплив і на зовнішню політику. Щоправда, запрошення Зеленського до Варшави, якщо той хоче зустрічі з Каролем Навроцьким, якраз варто розглядати у символічному ключі. Бо такий візит мав би свідчити, що тепер президентський палац з Варшави диктує свої умови, а не Київ. Реальна політика чи тверда політика, яку реалізовує Кароль Навроцький, найкраще має проявитись у відносинах з тими, кого вважають слабшим та залежним, а саме так польський президент тепер дивиться на Київ. ●

eprasa.pl f688256a76

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Ювілей гурту «Відимо» з Сянока

Гурт «Відимо»

Це був не звичайний концерт, а спільне святкування й спогади в супроводі музики. Саме так виглядав ювілей гурту «Відимо», заснованого 25 років тому при Сяноцькому відділі Об'єднання українців у Польщі.

Ювілейний концерт «Відима», що відбувся наприкінці жовтня в Сяноці, зібрав друзів формації та поціновувачів музики, натхненної культурою прикордоння. Вони приїхали не лише з Підкарпатського, а й Люблінського, Підляського та навіть Західнопоморського воєводств.

Під час вечора, ведучою якого була Ганка Вуйцяк – художниця, вокалістка та композиторка, пов'язана з етнорухами, неодноразово наголошувалося, що «Відимо» сьогодні є «візитівкою міста». І можна з упевненістю сказати, що цього б не сталося, якби не Маріанна Яра, яка 25 років тому зібрала навколо себе дівчат, котрі зараз називають себе «відьмами».

Колектив виконує українські, зокрема бойківські, гуцульські, лемківські пісні, у своєму репертуарі має теж руснацькі та польські твори. Співає а капела, часом додатково вживає ударні інструменти – бубон чи дзвінок.

Слід наголосити, що, крім мистецької діяльності, у 2014 році гурт був ініціатором допомоги у лікуванні поранених на Євромайдані та жертв війни. Наприклад, кошти з продажу альбому «Відимо хмільне», що вийшов 2013 року, дівчата призначили на підтримку благодійних акцій однієї з громадських організацій на Тернопільщині.

Маріанна Яра та Мирослав Фаль

Андрій Комар вручає грамоту від Головної управи ОУП

eprasa.pl f688256a76

Також вони долучилися до допомоги дітям, батьки яких загинули або були поранені на війні. Від 2022 року членкині гурту, особливо його керівниця, яка походить із Тернопільщини, організовують допомогу для України.

«Останніми роками я виступаю лише у чорній вишиванці. Не поміняю цього кольору, поки не завершиться війна в Україні», – зазначила на святі Маріанна Яра, яку багато учасниць колективу називають «мамою».

Як і личить «музичній мамі», вона переносно і буквально виховала кількох «музичних дочок», адже сьогодні деякі дівчата співають не тільки у «Відимі», але й інших ансамблях. Вони також долучаються до мистецьких ініціатив, які мають на меті збереження культурної спадщини регіону, де проживають учасниці гурту.

Деякі з них виступили як гості під час ювілейного концерту.

Однією з таких гостей була Сусанна Яра, дочка Маріанни, яка досі співає у «Відимо». Як вокалістка, композиторка та аранжувальниця вона бере участь у кількох музичних проєктах та є їхньою ініціаторкою. Протягом вечора Сусанна співала з гуртом «S.H.A.», до якого належать теж Ганка Вуйцяк та Аґата Семашко. Українка має й сольні проєкти. Крім цього, вона брала участь у польській едиції музичного шоу «Must Be The Music» та чесько-словацькій версії «Got Talent!» разом зі словацько-русинським фолкгуртом «Ґрдза».

Черговою учасницею ювілею стала Дарія Косєк з гурту «Вернигора». Українка, яка родом з Білого Бору, кілька років тому, ще як учасниця «Відима», ініціювала музичний проєкт «Бойківські голоси Бескидів». Нагадаємо, що його було відзначено першою нагородою на одному з найвідоміших фолкзаходів – Фестивалі Польського радіо «Нова традиція» 2021 року.

Ще однією колишньою учасницею «Відимо», яка не забула своєї пригоди із «відьмами», була вокалістка та культурна діячка Анжела Ґабер. На ювілейному концерті жителька Сянока виступила разом із гітаристом Томашем Дибалою.

На концерті, окрім музичних сюрпризів, було представлено безліч спогадів та показ архівних фотографій, що дозволило глядачам здійснити подорож історією гурту від перших репетицій до найважливіших концертів у Польщі та за кордоном.

Звісно, не обійшлося без пісень у виконанні ювілярок. Наприкінці вони разом зі своїми колишніми колегами по гурту виконали кілька пісень на сцені.

Гурт «Вернигора»

Анжела Ґабер

Гурт «S.H.A.»

У фіналі свята були ювілейний торт та побажання від осіб, які особисто захотіли висловити свою подяку та вручити квіти, дипломи й подарунки гуртові та його керівниці.

Серед промовців виступили представники українських організацій у Польщі, які говорили про вдячність за збереження та розвиток української музичної спадщини, а також за підтримку України.

Свою подяку та привітання висловили, зокрема, доктор Григорій Купріянович, голова Підляського наукового інституту, співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин; Марко Сирник, голова ради фонду «Просвіта» з Валча. Також побажання склав Мирослав Фаль, голова Сяноцького відділу ОУП; Андрій Комар, член Головної управи ОУП, який зачитав та вручив грамоту від ГУ Об'єднання українців у Польщі для гурту та її керівниці. Крім цього, до промовців долучилися представниці та представники ансамблю пісні й танцю «Ослав'яни» з Мокрого, гурт «Добрина» з Білостока, колективи «Сьпіванка» з Мокрого та «Лем Ми» з села Команча, художньою керівницею яких є також Маріанна Яра, та інші.

***

Нагадаємо, що частину витрат для організації концерту гурт покрив з гонорарів від цьогорічних концертів. Але щоб забезпечити все на найвищому рівні, членкині «Відима» до ювілею запустили збір коштів на сайті zrzutka.pl, про що ми інформували в попередніх номерах тижневика. ●

eprasa.pl f688256a76

Марта ЛЕВОСЮК-ОЛІЙНИК
Фото авторки статті

У Кракові знайдено програму шевченківського свята часів Австро-Угорщини

Нещодавно під час ремонту в одній з кам'яниць Кракова знайдено програму «В память вечерниць Тараса Шевченка, Краків 1890». Це неймовірна знахідка для української історії краків'ян. На титульній сторінці програми зображено козаків з бандурою та їхніми вороними конями. Цей малюнок, як зазначено в програмі, створив сам Юлій Коссак: «За рисунок на окладинці складає отсим „Академ. Громада" щиру подяку славному Майстрови В. П. Ю. Коссакови». За даними Вікіпедії, мати художника була українкою, а його самого хрестили в церкві.

Програма має 4 сторінки з українськими народними творами. Як пише автор: «Місто сего ми не завагувались подати озде друком кілька як найвірнійше записаних пісень сільських, тих скристалізованих зразків мисли й творчости людовоі, що плекали-леліяли Тарасову музу від колиски до гробовоі дошки. Може вони краще ніж пустословні зітхання до лучшоі долі зможут здобути любов і пошану для того мозку й серця, що мислит і терпит глубоко під незавидною покрівлею збідженого мужицького тіла». В брошурі міститься 5 народних пісень з нотами. Пісні головне про козаків, війну, любов та навіть вороних козацьких коней. Варто тут звернути увагу на літературне значення цієї програми, що представляє українську (руську) мову 1890 року. Бачимо, як тоді виглядав правопис, а також слова, що були вживані, між якими є польські, як «мотивованєм» чи «нєбезпєченьство». Можна теж зауважити, як тогочасна мова відрізнялась від сучасної, наприклад, такими словами: «треваліцим», «тутка», «инчих». Пісні ж було виконано Анною Підгорецькою, Нацьою Даниловою, Олексою Бабієм.

Програма видана в польській друкарні В. Корнецького у Кракові в 1890 році, в час Австро-Угорської імперії, коли це місто було центром польського, але також і українського культурного та інтелектуального життя. Програму створила «Академічна громада», товариство українських студентів, переважно медицини, які вчились у Кракові.

Знайдена програма спонукала краківський гурток ОУП до подальших пошуків історії цих вечорниць. На сайті «Збруч» (портал, що публікує статті істориків – zbruc.eu/node/37815), знайшовши опис цього шевченківського свята, можемо прочитати дуже важливу інформацію. З представленого матеріалу довідуємося, що головою «Академічної громади» був д. Іван Навроцкий. Під час тих вечорниць він звернувся до присутніх русинів (так тоді називали українців – прим. ред.) і поляків, які також розуміли значення постаті Шевченка і цінність його ідей: «Через те вважали ми своім обовязком, стати сегодня другий раз перед Вами

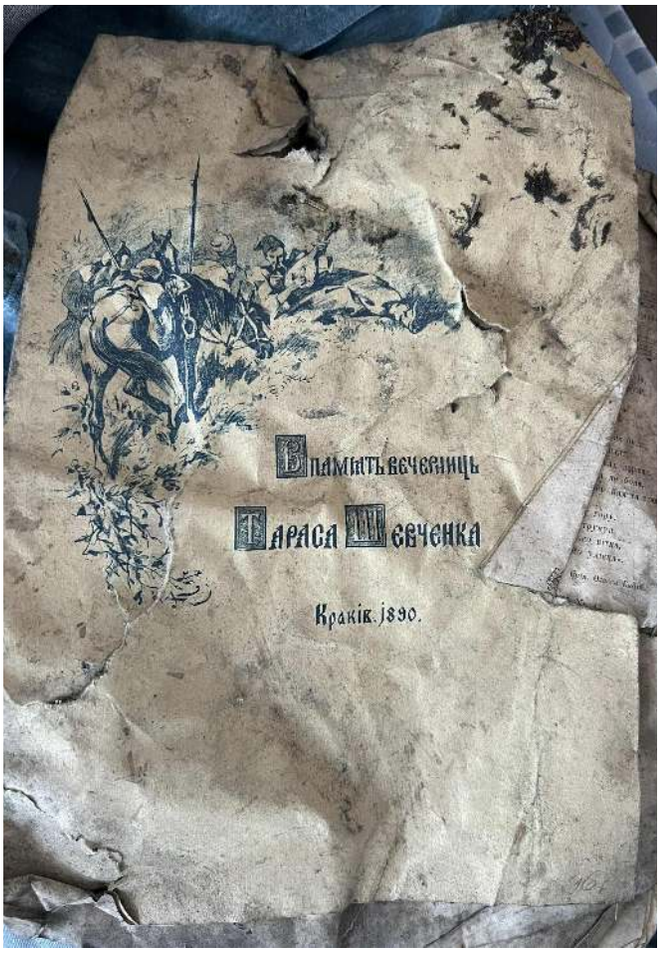

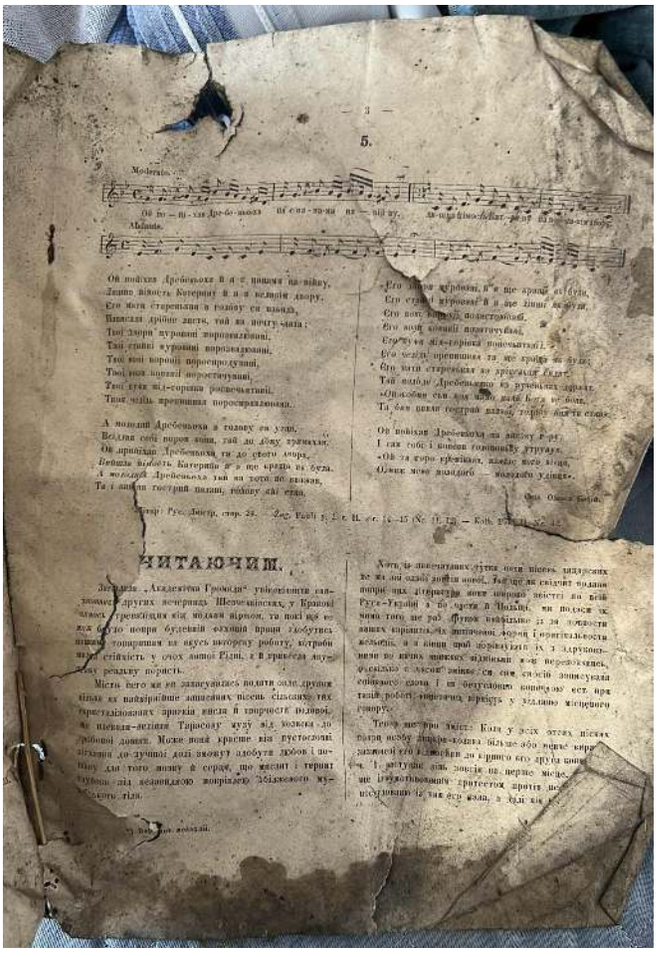

eprasa.pl f688256a76

і в-друге віддати честь памяти украйінского співака на польскій землі. Обовязком нашим ми се вважали тому, бо ми виділи, що і між Поляками є много почитателів Шевченкової музи, котрі так само як і ми переймилися єго ідеями і так само знають, як слід оцінити єго значінє не лиш яко поета, але й яко громадянина. І не диво! Бо геніі всі не лиш належать до того народа, з котрого вийшли, але суть спільним добром усеі людскости».

Цінним є також лист українського історика д. Михайла Драгоманова. Він висловив жаль, що не може приїхати на вечорниці, та підкреслив, що святкування пам'яті про поета є важливим як для русинів, так і для поляків: «Я вже торік мав нагоду з такого ж поводу сказати, яку велику ціну складаю я спільному святкованю памяти Т. Шевченка Русинами і Поляками в такому польскому місті, як Краків. Де далі, ся ціна може тілько вбільшуватися. (...) Коли обернутись спеціяльно до національних відносин між Поляками й Русинами, то повисшу свою думку я можу пояснити, сказавши, що потрібну солідарність між Русинами й Поляками можуть виробити тілько такі люде, для котрих не істнують ні Польща ні Русь божією милостію, а істнують тілько народи, або ліпше люде польскоі і рускоі породи та потреба виробити для тих людей такі культурні, політичні і соціяльні обставини, що б у них ті люде могли жити, як можна, щасливо». В статті також згадується, що після вечорниць до «Академічної громади» було надіслано багато листів та телеграм від різних товариств як русинських, так і польських, а також лист від українського лікаря, академічного вчителя, засновника Українського лікарського товариства Мирона Вахняніна, що після смерті був похований на Раковицькому цвинтарі у Кракові.

Ольга Кіх-Маслей, членкиня Українського історичного товариства в Польщі, доповідає так про історичне підґрунтя цієї події: «У 1890 році українське студентське товариство "Академічна громада" організувало у Кракові вечорниці на честь Тараса Шевченка. Це була подія, яка яскраво відображає особливий статус Кракова на той час як одного з найвизначніших академічних і культурних центрів Європи, що належно цінував і підтримував українське культурне відродження. Краків тоді був не тільки відомим освітнім і культурним осередком, але й місцем, з яким українці відчували себе близькими й підтримуваними, на відміну від Львова під контролем ендеків. Тут українська проблематика почала набирати особливої ваги: у кількох гімназіях запровадили викладання „руської" мови (так тоді називали українську), а у 1894 році у Ягеллонському університеті відкрили лекторат української мови під керівництвом краківського славіста Юзефа Третяка. Атмосфера польського патріотизму в Кракові була особливо привабливою для українців, оскільки вона відрізнялася від пануючої у Львові – тут проявлялися щирі симпатії до українського руху незалежності, який, як підкреслювали краківські діячі, мав право на існування поряд із польським. Шевченко у цьому контексті розглядався як символ незалежницького руху, його постать ставала ідентичністю для українського національного руху в Кракові. Інтерес до української проблематики у середовищах краківських інтелектуалів став своєрідним феноменом кінця XIX століття. Ніколи раніше культурні еліти міста так голосно та гостро не висловлювалися щодо української культури, літератури та польсько-українських відносин. Дискусії відбувалися не лише у молодопольських часописах, а й у краківських кав'ярнях і приватних помешканнях інтелігенції. Особливо варто згадати Вільгельма Фельдмана – редактора молодопольської газети „Критика". Саме він, пройшовши шлях зі Східної Галичини та Львова до Кракова, усвідомив вагу українських прагнень до незалежності. Фельдман, визнаючи значення Шевченка як символу українського руху, перестав розглядати українську проблему як внутрішньо польську справу й підняв її до рівня міжнародного питання. Отже, вечорниці в честь Шевченка 1890 року в Кракові стали яскравим свідченням того, що український культурний рух у цьому місті набув значного міжнародного статусу та підтримки, а сам Шевченко став символом незалежницької ідентичності для українського народу».

Це ще один пазл, що доповнює історію і значення українців (русинів) у Польщі й зокрема Кракові, показуючи, як в одному місті перетиналися наші суспільства, українські й польські, як цікавилися, як визнавали тоді цінність наших мислителів, підкреслювали важливість добрих польсько-українських відносин, як це місто ставало одним з найбільших центрів відродження ідеї про визволення держави. Це велике послання для нас досі залишається актуальним. І тепер, коли «російські мацки» досягають думок і мішаються між нашими народами, знову підкреслюється, що польський і український народи мають триматись разом, дружно. ●

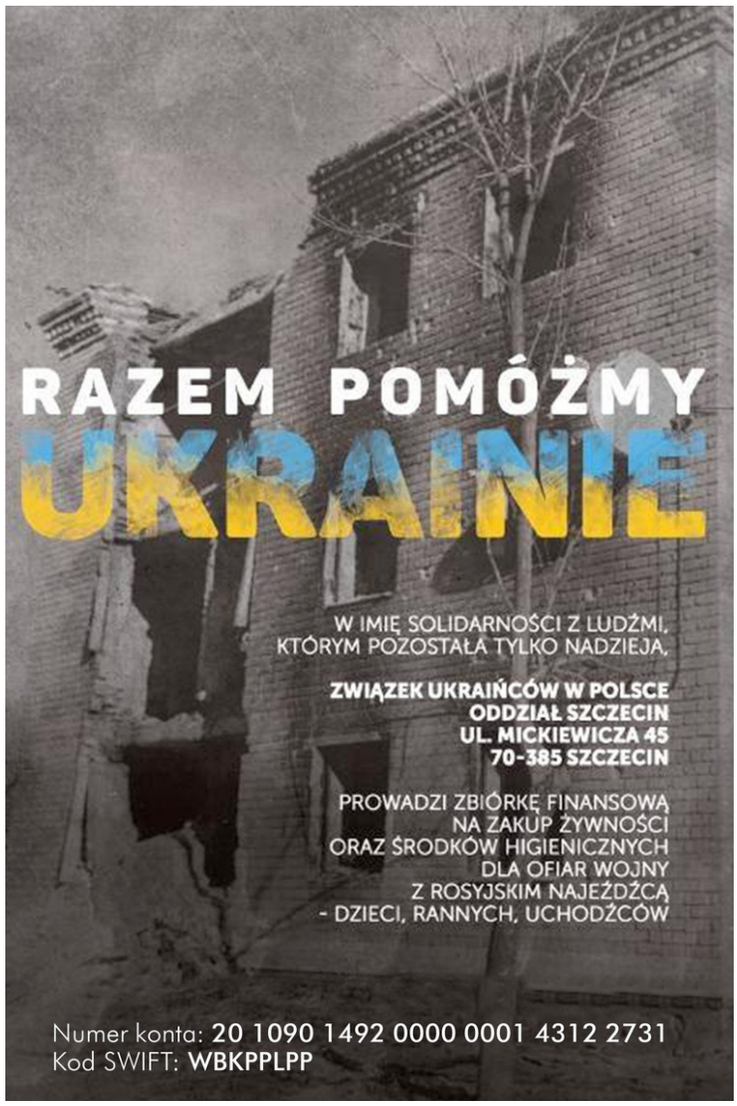

eprasa.pl f688256a76

РОЗМОВА

Григорій СПОДАРИК

Пошук предків, генеалогічні відкриття та збереження пам'яті прикордоння

Себастіан Біронт. Фото автора статті

Себастіан Біронт з Бартошиць, що на Вармії та Мазурах, уже понад п'ятнадцять років досліджує історію своєї родини та походження мешканців прикордонних сіл Польщі й України. Він об'єднує людей, які шукають свої корені, впорядковує старі цвинтарі й повертає до життя забуті імена. У своїй роботі-захопленні поєднує архівні дослідження, ДНК-тести та живе спілкування з місцевими, доводячи, що минуле здатне єднати, а не розділяти.

– Що спонукало тебе працювати над збереженням спадщини польсько-українського прикордоння?

– Генеалогія та генетична генеалогія є моїм захопленням. Від 2019 року ми з партнерами реалізуємо проєкт «Спільно для предків» у селах Варяж та Лубнівка в Україні. Головний наш партнер – Інститут «Полоніка» з Варшави. І ще – профспілка Надвіслянського відділу Прикордонної служби, а також товариство «Ми – разом» з Ґурова-Ілавецького, яке представляє Петро Бачевський. Головна мета нашого проєкту – порятунок спадщини прикордоння як польської, так і української. На сьогодні ми впорядкували чотири цвинтарі, після чого зробили опис надгробків, сфотографували їх. Село Варяж мене цікавить особливо, адже звідси походить одна з ліній моїх предків.

– Тобто все почалося з твоїх власних генеалогічних пошуків?

– Так. Ми також практикуємо «генеалогію на ділі»: шукаємо надгробки, створюємо велике родинне дерево Варяжа, Лубнівки та околиць. Почав я з власних пращурів, а згодом доєдналися місцеві жителі. Вдалося знайти людей, які нині живуть у Варяжі та Лубнівці й теж мають зі мною спільних предків від початку XIX століття. Мій п'ять разів прадід Стефан Козловський переїхав із Городища-Варязького (нині належить до Польщі) до Варяжа (Україна), що розташовані лише за три кілометри одне від одного.

– Звідки взялася потреба досліджувати генеалогічні питання?

– Генеалогією я займаюся від 2005-2007 року. У моїй родині одні вважали себе греко-католиками українцями, інші – римо-католиками поляками. Моя прабабуся була українкою, а її чоловік – поляком. Через це в родині завжди були суперечки про «ваші свята» і «наші свята», але до війни їх святкували разом: поляки ходили до церкви на українські свята, а українці – до костелу.

Мене також зацікавила історія мого прадіда з Хороброва, але через відсутність метричних книг не вдалося розв'язати всі питання. Я вже знайшов села, де жили мої пращури, проте в багатьох немає навіть могил – час і війни зробили своє. У Панькові, наприклад, старі надгробки просто поскладали в одному місці.

– Пам'ятаєш свою першу важливу генеалогічну знахідку?

– У 2019 році, коли я вперше приїхав до Варяжа, знайшов могили своїх пращурів – тричі прадіда й прабабці, а також у Лубові – двічі прабабці й тричі прадіда, які померли 1919 року від тифу. Саме тоді в мене народилася ідея відновлювати надгробки. А від 2018 року я почав займатися генетичною генеалогією, тобто ДНК-тестами, котрі допомагають визначити походження та знаходити родичів.

– Що саме дають тести ДНК у дослідженні минулого? – Тести показують, звідки наші предки, й дозволяють знайти людей, з якими маємо спільні ділянки ДНК. Але для цього треба мати добре розвинене генеалогічне дерево.

– Як виглядали твої дослідження в Україні? – Коли я почав відвідувати Варяж і Лубнівку, ми організовували там зустрічі, на які люди приносили старі фотографії, документи. Згодом виявилося, що з деякими з них маю спільних предків, що жили на початку XIX століття. Це підтвердили документи, а потім і тести ДНК. Один із тестів показав, що я маю спільне ДНК із мешканцем Варяжа Богданом Мусієм, виявилося, що спільні корені поєднують мене з третиною жителів села. Наш спільний предок народився близько 220 років тому.

– Наскільки глибоко тобі вдалося зануритися в історію своєї родини?

– Мої предки – селяни з прикордоння, тому їх пізно почали заносити до реєстрів. Найдавніший запис у моїй

eprasa.pl f688256a76

родині – від 1620 року. Далі, можливо, не вдасться просунутися, бо немає документів. А прочитати їх допомагає знання кирилиці та латини, адже записи трапляються різними мовами. Користуватися греко-католицькими книгами дуже зручно – там одразу можна побачити кілька поколінь. У моєму родинному дереві вже є майже 3,7 тисячі записів, із них близько 2,5 тисяч стосуються Варяжа, Вільбова, Хороброва та навколишніх сіл.

– З чого варто почати тим, хто хоче дослідити історію своєї сім'ї?

– Рекомендую починати із розмови з найстаршими родичами. Варто зібрати всі наявні документи, а далі перейти до генетичної генеалогії – відвідати могили, зробити тести ДНК. Ми проводимо майстер-класи на ці теми, а інформацію про них публікуємо у групі «Варяж, Лубнівка та околиці» й на моїй сторінці у фейсбуці.

– Що дає людині таке занурення в минуле?

– Це варто робити для себе, щоб знати, звідки ти. Я знайшов місця, де жили мої предки, і це дуже зворушливо. Можна сказати, що своєю діяльністю я будую мости між Польщею та Україною, бо, попри всі складнощі, нас об'єднує набагато більше, ніж розділяє. Адже багато родин мають коріння по обидва боки кордону.

– З цього випливає, що ДНК нас фактично прирікає на єдність?

– ДНК-тести – чудова річ, хоча люди часто бояться їх робити. Моя бабуся теж вагалася, але зрештою погодилася. Це дуже просто: береш зразок слини й відправляєш на аналіз. Я, наприклад, завдяки тестам знайшов родичів у Аргентині, Австралії, Бразилії чи Києві. Познайомився з українським генеалогом Ігорем Розкладаєм, і, зробивши тести, ми з'ясували, що маємо спільного предка з початку XIX століття, який жив біля Томашева-Любельського.

Колись під час подорожі до Одеси, Запоріжжя, Луганська, Донецька, Харкова, Дніпра та Києва я випадково познайомився з дівчиною, а через десять років виявив, що вона двоюрідна сестра того самого Ігоря Розкладая. Це ще раз підтверджує, як багато відкриттів може дати генеалогія. У Варяжі десять осіб погодилися зробити ДНК-тести, і з'ясувалося, що в XIX столітті вони мали спільного предка.

– Якщо говорити про депортованих у рамах акції «Вісла», де варто шукати інформацію?

– У Польщі метричні записи зберігаються в національних архівах. Доступ до них надається через 100 років після народження та через 80 – після шлюбу чи смерті. Частину документів можна знайти онлайн або безпосередньо в костелах і церквах. В Україні з доступом трохи легше: інформацію про народження можна отримати вже після 80 років. Для переселенців із Підляського, Люблінського чи Підкарпатського воєводств джерел справді багато, тому варто звертатися до місцевих архівів.

– Розкажи докладніше, на чому ґрунтуються ваші виїзди в межах проєкту «Спільно для предків».

– Ми відвідуємо конкретні села – Варяж, Лубнівку, цього року ще Нісмичі, де є старий цвинтар із похованнями XIX століття. У 2021 році ми отримали фінансування на придбання обладнання для впорядкування кладовищ: кіс, пил, косарок. Завдяки цьому цвинтарі тепер придатні для роботи. Цього року плануємо реставрувати надгробок власника маєтку у Варяжі, датований 1803 роком, а також ще три надгробки. Ми працюємо здебільшого у вихідні, тому просуваємося поступово.

– Хто входить до вашої команди?

– Це волонтери з Польщі та України. Спочатку були просто зацікавлені люди, а потім долучилися нащадки тих, кого ми досліджували. Дехто завдяки нам знайшов своїх родичів після 50 років розлуки. Ми допомагали віднайти родину людям із Мазур, Ґурова-Ілавецького, Бартошиць. Це дуже зворушливі моменти. Хто має коріння на Сокальщині, знайде з нами багато матеріалів. Навіть попри війну, пам'ять про рідних треба зберігати, бо через кілька десятиліть надгробки можуть зникнути. А тим, хто цікавиться генетичною генеалогією, раджу переконати найстарших родичів зробити ДНК-тести, адже це допоможе знайти більше збігів і зануритися глибше у власну історію. Звичайно, тих, хто живе на Вармії та Мазурах, запрошуємо на наші майстер-класи, про які напевно інформуватиму на своєму фейсбуці. ●

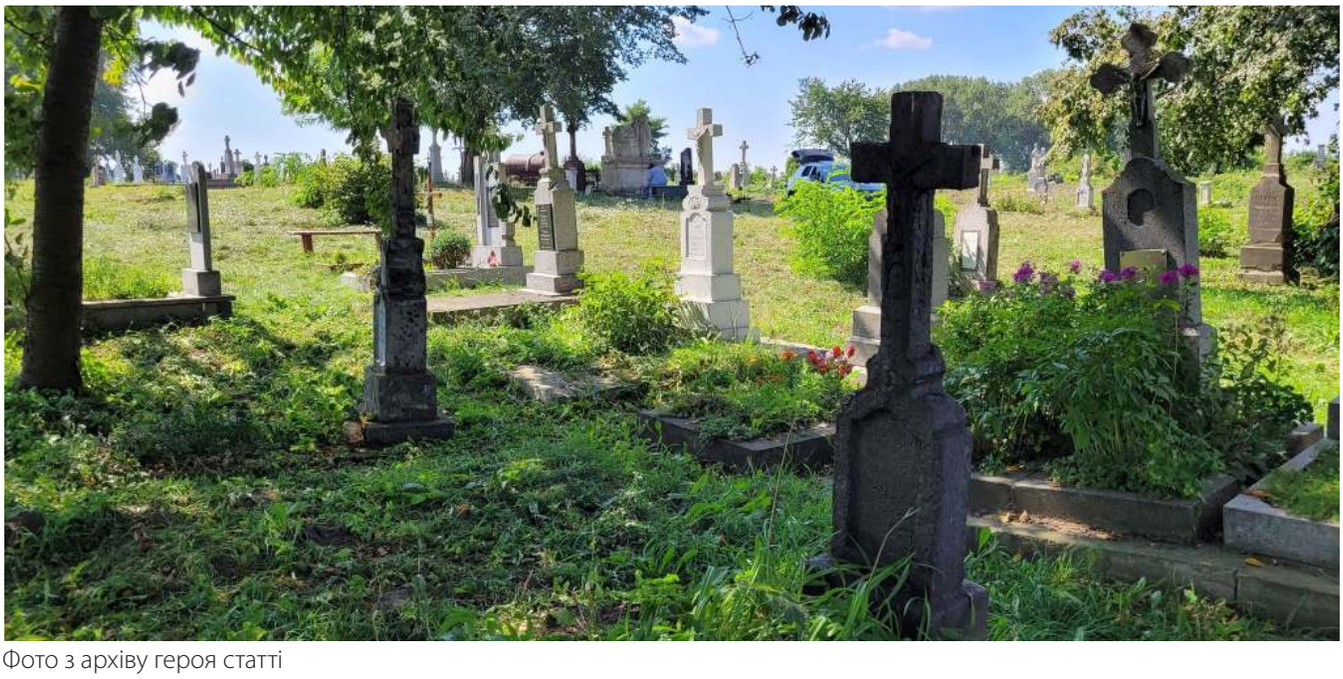

Фото з архіву героя статті

eprasa.pl f688256a76

Олександр ЛЮБЧИЧ
Фото з Вікіпедії

Жінка, яка обрала свободу

В останній рік свого земного буття, милуючись на альпійську гору Унтерсберг, Катря згадала, що вже бачила її тридцять літ тому, але з іншого боку, і додала: «Дивне це життя! Мені здається, що наче деякі його фази повторюються!» І це дійсно так, інколи ми повертаємося в бачені раніше місця, переживаємо події і явища, які за інших обставин вже пережили наші батьки і предки. Але в будь-яких ситуаціях головне – не втратити власну свободу, совість, честь і почуття гідності.

Катря Гриневичева

Поява нового життя, «гріхи» дитинства і юності

19 листопада 1875 року в селі Винники, поблизу Львова, в родині державного службовця Василя Банаха і його дружини Марії Кубай з'явилась перша дитина. Це була дівчинка, яку назвали Катрусею. Пізніше народилось іще шестеро дітей – усі хлопці, і троє з них загинуло в боротьбі за незалежність України. У дівчинки ж своя доля: вона свідомо обрала її і стала найвідомішою із родини Банахів. Коли Катрусі було три роки, батьки переїхали до Кракова, і вона опинилась у польському середовищі. Там закінчила польську школу, потім вчительську семінарію, пробувала писати вірші польською мовою, але відчувала, що це для неї – чуже. Тож, коли в семінарії відкрили курси української мови, щоб готувати вчительок для Східної Галичини, вона на них записалась. Якраз тоді в 1894 році у Краків приїхав і 23-річний українець Василь Стефаник. Катерина познайомилась із ним і отримала першу книжку на українській мові. Тоді ж випало і знайомство із Осипом Гриневичем, теж українцем, але старшим на десять років. Чоловік сподобався: він дуже цікаво розповідав різні бувальщини і легенди про старовинний Львів. Побралися і поїхали жити в це місто. Гриневич працював вчителем в українській школі вправ при Львівській вчительській семінарії, а його молода дружина зайнялась видавничою і літературною справою, народила й виховувала трьох дітей: двох синів – Володимира (1896 р.) і Ярослава (1898 р.) та доньку Дарію (1903 р.). Від польської вже відійшла, бо рідною для неї стала українська мова. Через багато років, згадуючи своє дитинство і юність, Катря Гриневичева жалкувала, що віддала чужій мові стільки років свого життя. «Чи будуть мені прощені мої гріхи і чи я спокутувала їх?» – зверталась вона до себе.

Спокутування «гріхів» – на благо рідної землі

Якщо поглянути на минуле нашої героїні, то львівський період – найбільший в її житті: більше сорока років провела в місті Лева. Там знайшла друзів і однодумців, причарувала самого Івана Франка, який допомагав молодій письменниці, радив їй зайнятися історичною тематикою і, щоб краще писати, «читати Вальтера Скотта». Перша збірка Гриневичевої «Легенди і оповідання» (1906 р.) була присвячена життю бідняцьких дітей. А в 1909-1911 рр. за дорученням «Руського педагогічного товариства» вона редагує журнал для дітей і молоді «Дзвінок». Зробила журнал цікавим, залучивши до нього ряд літераторів (Іван Липа, Осип Маковей, Гнат Хоткевич, Богдан Лепкий та інші), а ще самих юних галичан. Раді діти писали в редакцію: «Дорогий Дзвіночку! Я хотів би знати, як ти виглядаєш?» Ті, хто знав письменницю в цей час, роблять висновок, що «тільки мова серця, тільки любов» дали їй можливість заволодіти дитячими душами. Для них, своїх юних читачів, Гриневичева написала й надрукувала в журналі історичні оповідання «Перед похороном князя Романа», «Ярослав Осмомисл» і «Княжичі». Через знайомство із минулим рідного краю вона пробуджувала в душах дітей почуття патріотизму. До Першої світової війни встигла побувати в Карпатах, відвідати Київ та Харків, де спілкувалась із Оленою Пчілкою, Людмилою Старицькою-Черняхівською, Марією Заньковецькою та іншими відомими українками. Але війна перервала всі контакти між мешканцями Сходу і Заходу України.

Перебування за межами батьківщини – в Австрії

Коли почалась війна, у 1914 році, її сини вступили в ряди Січових стрільців. Сама ж Катря Гриневичева в числі багатьох українок-біженок відправилась на Захід, бо не хотіла побачити російських окупантів. Жила в таборі для воєнних виселенців на австрійській території – спочатку в Гмюнді, а потім в Гредінгу. Там працювала вчителькою, накопичувала матеріал для майбутніх оповідань про нелегке табірне життя українок під час війни – «Непоборні» (збірка надрукована в 1926 р.). Відомий культурний діяч Богдан Лепкий, прочитавши оповідання, зробив висновок, що їхня авторка заслуговує Нобелівської премії в галузі літератури. В одному із таборів Гриневичева побачила і гору Унтерсберг, яку згадала в кінці свого життя. А в 1917 році знову повернулась до Львова.

eprasa.pl f688256a76

Міжвоєнний період життя: нові випробування і надії

Перші повоєнні роки були нелегкими: в листопаді 1918 року Катря Гриневичева вже працювала в редакції «Українського слова», писала статті і фейлетони. «Не містицизму нам потрібно, не плачу над Вавилонськими водами, – зазначала вона в своїй книзі. – Нам потрібно українців сильних, непоборних!» І вирішила взятись за написання історичних творів, щоб показати саме таких непоборних людей – наших далеких предків. Так з'явились історичні повісті «Шоломи в сонці» (1924 р., передрукована в 1928 р.) і «Шестикрилець» (1935 р.). В них відображені дуже важкі і складні часи боротьби Галицько-Волинської землі за свою незалежність (друга половина XII – початок XIII ст.). В цей же період вийшов із друку збірник легенд письменниці «По дорозі в Сихем» (1923 р.), який був написаний під враженням її знайомства із творчістю шведки Сельми Лагерлеф. Оце практично і все, що вона встигла написати. «Гриневичева не належала до тих борзописців, що випускають книжку за книжкою, – відзначив літературознавець і критик Володимир Дорошенко, – вона працювала без поспіху, не кваплячись, але наполегливо над ширшими полотнами». Для того, щоб якомога точніше відтворити далеку епоху, письменниця знайомиться з літописами й іншими пам'ятками та джерелами, відвідує місцевості, де відбувалися події, що їх вона описує, вивчає місцеву говірку, силкуючись віднайти в її архаїзмах сліди мови, що нею розмовляли наші предки на початку XIII століття. Гриневичеву потім звинувачували, що вона, як кажуть у народі, передала куті меду, і книги через це стали важкими для читацького сприйняття. Але, незважаючи ні на що, вона відтворила історичну дійсність і передала колорит тієї далекої доби. Разом із тим не залишала і громадської діяльності: в 1922-1924 роках очолювала «Союз українок» Галичини. В 1926 році, не досягши 62 років, її залишив чоловік Осип Гриневич. Сватався давній приятель Василь Стефаник, але Катря відмовила йому, сказавши, що хоче присвятити своє подальше життя вихованню онуки. Так в турботах, радощах і гіркоті повсякдення спливали її роки.

В горнилі нової війни: втеча від радянської деспотії та її жахів

У вересні 1939 року, коли почалась Друга світова війна, Польща була затиснута лещатами двох ворожих армій. Як згадував син Катрі Гриневичевої Ярослав, «із заходу йшов грізний вал німецький – зі сходу більшевицький». Після окупації Львова більшовиками письменниця вирішила, що єдиний вихід із майже безнадійного становища – «виїзд, а радше – втеча». Обговорили план втечі, знищили всі папери і листи, які могли їх видати. «Бо письменниця, – на думку все того ж Ярослава, – за її націоналістичний напрям писання була у списку приречених». Її брат адвокат Валерій Банах вже був заарештований, потім вивезений на копальні Донбасу, де й загинув. Тому всі Гриневичі зібралися і за підробленими документами – начебто у них було німецьке коріння – переїхали потягом через міст на річці Сян. І опинилися в німецькій зоні окупації. Їм запропонували прийняти німецьке громадянство, але Катря відмовилась. Тоді німці відправили їх в генерал-губернаторство Польща. Пожили якийсь час у Кракові, де письменниця згадала свої юні роки і подумала, що «фази життя повторюються». Та коли радянська армія стала наближатися до польських кордонів, потрібно було знову тікати, бо вони могли втратити не лише свободу, а й життя. Вирішили йти далі – через Саксонію в Баварію, яку окупували американці. «На шляхах… довгі валки втікачів, – писав у спогадах Ярослав. – Правдива мандрівка народів. По дорозі розбиті вщент альянтськими бомбами, зрівняні з землею, німецькі міста». Так і опинилися в Баварії, в таборі для переміщених осіб в Карлсфельді.

Останні роки: життя в Баварії і пам'ять про Катрю Гриневичеву

Табір Карлсфельд поблизу Мюнхена – це десятки дерев'яних бараків, де зібралися втікачі від жахів війни. Неподалік знаходився сумнозвісний концтабір Дахау, та ніхто вже про нього й не згадував. Всі були стурбовані лише одним: як вижити і десь прилаштуватися у важких повоєнних умовах. Невдовзі частину мешканців табору (серед них була і Гриневичева) перевели у Берхтесгаден – Штруб, який мав назву «Орлик». Звідси письменницю відправили на лікування від діабету у німецький шпиталь Швабінг в Мюнхені. Тут Катрю відвідали Євген Маланюк та інші українські літератори, які опинилися в еміграції. А в кінці березня 1947 року їй дозволили повернутися в табір «Орлик», де жінка ходила на прогулянки з кимось із синів і милувалась на гору Унтерсберг. Здавалося, що справа йде на поправку. Але на початку серпня письменниця, коли сипала пташкам крихти хліба на підвіконня, посковзнулась, впала і зламала ногу. Після цього потрапила до міського шпиталю в Берхтесгадені. Лежачи в ліжку, порівнювала свою обтяжену тягарцями ногу до «мученицького колеса» із картини великомучениці Катерини. І, хоч як тяжко не було, намагалась не скаржитись. Цікавилась життям у таборі, дивувала персонал шпиталю своїми знаннями із німецької і світової літератури. В кінці листопада із ноги зняли пов'язку, але виявили ще один незагоєний перелам тієї ж самої ноги. І цього вже не витримав її знесилений організм. Стан хворої став погіршуватись. Вона побажала побачитися зі своїм добрим приятелем доктором Остапом Грицаєм. Коли прийшов, згадували своє минуле, життя в таборі, говорили, що це, напевно, останнє її перебування в шпиталі, а потім зайшла мова про котів – створіння, яких вона дуже любила. Відвідувач попрощався і пішов, а 24 грудня стан її різко погіршився. Зібралися діти і всі близькі люди. В ніч із 26 на 27 грудня Катря Гриневичева залишила світ. Вся українська громада попрощалась із цією непересічною жінкою, яка знайшла свій вічний спочинок далеко від України, на цвинтарі Берхтесгадена, в Баварії.

Через рік Володимир Дорошенко написав статтю, в якій прирівняв Катрю Гриневичеву до «визначніших постатей нашої літератури… таких знаменитих наших жінок-письменниць, як Марко Вовчок, Леся Українка і Ольга Кобилянська». І додав, що вона мріяла написати «повість із лемківського життя… про українське плем'я, що, оточене чужою стихією не піддавалось асиміляції і, замкнене в своїх горах, твердо й непохитно зберігало свою народну душу». Катря Гриневичева обрала для себе свободу і мріяла про те, що український народ теж колись стане вільним. ●

eprasa.pl f688256a76

Андрий КСЕНИЧ

Нашы села

Дос гарді років тому трафил до моїх рук *Лемківский календар* на 1966 рік, выдрукуваний в Торонто – Passaic N. Je. Высмотріл єм го в пана Ивана Красовского, до котрого трафил єм, коли мій університет сфінансувал мі выізд до Львова. То была тзв. кверенда в бібліотеці Василя Стефаника, де я глядал материялы до заплянуваного циклю статтей на тему творчости Володимира Хиляка. Задуману наукову кверенду зреалізувал єм акуратні, а при нагоді познал кус Львів, його музеї, бібліотекы, памятні місця, будівлі. Часу на то не было дуже, бо найвеце заберала го бібліотека. Пан Иван запросил ня до свого мешканя, штоси вказал и оповіл, а дале то юж я сам собі радил. То в його домашній бібліотеци высмотріл єм календар и одважыл ся зьвідати, ци п. Иван до нього зазерат. Коли почул єм, же він не ма такой потребы, то набрал єм сьмілости, жебы довідати ся, ци бы мі го пожычыл, або навіть продал. Згода п. Ивана была натыхмістова, але обышло ся без грошы, тай так трафил він до мене. Зробил єм то з увагы на факт, же нашы Мама походили зо Ждыні, и безліч раз вертали памятьом до рідного села. Жалую тепер, же не попросил єм о такый список мешканців, якый лишыли мі Няньо о Конечні.

Хыжа, де жыла фамелия Филяків, стояла під самом церквом. Зостал по ні до гнеска сьлід, бо заховала ся певниця, вхід до якой видно праві під самым мурком, котрым огороджена єст ждыньска церков. Може тота близкіст споводувала, же Мама мали таку шану для сьващенників и таку міцну віру в Бога. Яко діти не мали-зме до такой поставы якысого набожного переконаня, и певно зато позволил єм сой колиси повісти жартом, же мы не росли «під церквом», тай кус інакше, ци лекше відносиме ся до нєй. Мама почули ся ищы ближе до храму, коли застріленого в Ґорлицях Максима Сандовича православна церков проголосила сьватым. Родина Филяків была з ним споріднена. То юж остатня ту інформация з тых «по родині». Переходжу до самого села.

Тепер Ждыня асоциює ся нам з «Ватром», што поводує, же чуют о ній люде в краю и поза границями. Колиси околиця знала село з ярмаків, якы там кождого рока мали місце. Як иде о кількіст мешканців, то належало оно до середніх в нашім окрузі. В шематизмі греко-католицкой церкви можеме прочытати, же в 1786 році в Ждыни, разом з присілком Луг, мешкало 746 прихожан. В 1947 село нараховувало 538 осіб, але без Луга. Корыстам ту з опрацюваня Andrzej Piecuch, *Szlakiem małej i dużej architektury sakralnej Gminy Uście Gorlickie, Gorlice tom II,* (видавець не подал рока друку). Мам надію, же тоты даны, може приближены, але дают образ села протягом більше як 150 років.

Тепер перейду до календаря, о якім спомнул єм на початку. Авторе тексту о Ждыни, С. Спяк и А. Урбан, пишут, же в 1940 році в селі «било 165 українських родин». Треба ту зауважыти, же дописуваче замінили етнонім «Лемко» и слово «лемківский» на «українець», «український», з чым трудно ся погодити, бо на західній Лемковині така термінологія перед війном ищы не функцийонувала. Мене барже застанавлят то, же свій текст ждыняне в 1966 році назвали «На заході України». Таку термінологію впровадил підчас войны історик В. Кубійович. Лишам то без коментаря. Не дорахувал єм ся аж такой кількости ґаздівок, але може зробил єм даку хыбу, зато назвиска, бо так в нас бесідували, згаджают ся з тым, что остало в моїй памяти. Не перерахую ту вшыткы, бо то был бы барз долгий іх ряд, зато пригадам тоты, котрых было більше, а серед

eprasa.pl f688256a76

них сут: Чухта, тых было бодай найбільше, Урбан, Спяк, (люде повідали «Шпяк або Сьпяк). Іншых было меньше, бо од єдного до трьох, як хоц бы: Шевчик, Хомик, Карляк. Трафляли ся рідкы призвища як: Громяк, Марич ци Падла. Запамятал єм, ищы як дітина, назвиско «Штекля», стоіт оно серед інших, а «заглобило» мі ся так міцно, бо люде повідали о тім чловеку, же поступил барз віроломно, донюс на сьващенника Ардана «до німецкой СС поліції, що парох о. Ардан має револьвер і заграничні гроші». Отця забрали, знущали ся над ним. Звільнили го по якысім часі, бо люде писали просьбы до німецкой влады, але то что пережыл, одобрало му здоровля, тай скоро, бо юж в 1942 році помер. Парохію по нім переняв о. Я. Водонос и был в ній до 1947 рока.

Позвольте, же втручу ту штоси особисте, але думам, же цікаве. Сын Ігор, разом з другим нашим хлопчыском, служыли часом в Вроцлавлю при сьващенику. Отцю П. Крикови помагал старенький юж толди о. Я. Водонос. Котрысого разу посмотріл Він на сына и зьвідал ся: «Одкаль є твій отец?» Десят ци єденадцет років то юж тілко, жебы знати што одповісти, тай Ігор повідат: «З Конечной». Отець хвильку посмотріли, подумали, тай повідают: «То ты будеш з Ксеничів!» Было то юж пятдесят років по выгнаню, а в памяти о. Водоноса мусіл стояти образ Ігорового діда Ивана. Звычайно, міг ту задіяти той факт, же рік перед выселіньом давал він шлюб Няньови, а рік пізніще были мої кстины.

В Ждыни был великий, як повідали люде, тартак, а також кооператива, чытальня Качковского, діял церковний хор, котрий часто споминали Мама. Молодь інтересувала ся спортом и під проводом єґомосьця готувала выставы. В селі «бил рух и добрий дух». Але пришла війна, а по ній выгнаня.

Перейду тепер до Луга, присілка, котрий тягнул ся доло потока в сторону Смереківця. Спис мешканців села передал мі Петро Васуля зо Ждыні, автором єст його стрык, Ш. Васуля. З ґаздом Петром сходиме ся юж дос долго, тай знає він, же цікавлят мене факты з історії нашых сіл. Списаны на картках імена и назвиска мешканців Луга, подібно як и Ждыні, не буду подавал «за поряд», то такє наше выражыня. На початок повім, же мам деякий клопіт, бо Авторе-ждыняне дішли до кінця села, тай загачыли о Луг. Пару назвиск ся перемішало, але не буду того поясьнял. Зо списку выглядат, же в селі было приблизно до пятдесят хыж, тай деси близко того и ґаздів. Село розложыло ся в долині, а потік Ждыня плыне в ній посередині; сут ту мокры місця коли ліє; але остатні рокы трафляют ся сухы, то и воды є мало.

З назвиск можна вымінити такы: Сьпяк, так записал Автор, Кріль, тых было найбільше, Чухта, Урбан. Сусідувало зо Ждыньом як без меджу, тай нич дивного, же и ту будут такы як там, но хоц бы: Дзямба, Чухта ци Филяк. З такых поодинокых най буде: Потоцкі, Мизґала, Астряб ци Хромняк. Мам надію, же добрі переписую з латинкы. Был в селі великий тартак Жыда Олінера. По війні розкрали го, неє по нім, крім решток бетоновых фундаментів, іншого сьліду. Так, як и всяди по нашых селах, жыл ту Циґан, стояли дві жыдівскы хыжы, котры формом не нагадували лемківскы. Выріжнял ся ищы барже великий дім Олінера, по котрім, як и по тартаку, неє сьліду. Але Ждыня жыє гнеска и росне, чого не мож повісти о Лузі. ●

РЕЦЕНЗІЇ

Макс Кідрук, «Теорія неймовірності».
Видавець: Тетяна Кідрук, 2023. – 304с.

Леся КОРОСТАТЕВИЧ

Подорож у неймовірне

Ця книга підходить для тієї категорії читачів, які шукають легку, але водночас змістовну літературу. 70 історій, з яких складається збірка, – це результат радіопроєкту «Теорія неймовірності». В ньому автор мав намір поговорити про все на світі, і це, зрештою, йому вдалося. Спочатку був подкаст, а потім і книга. Такий калейдоскоп неймовірних історій, в яких переплітаються наука, фантастика і гумор.

Кідрук пише про найрізноманітніші речі – від динозаврів і птахів до бактерій та грибів, й навіть про користь від пластику. Так, ви не помилились, йдеться про пластик, і автор намагається переконати читача, що його роль в екосистемі не така уже й катастрофічна, як ми звикли думати. І знаєте, це досить несподівано. Дійсно, пластик – це не тільки засіб для пакування та сміття на пляжі, а й матеріал, який не викидає вуглець і, теоретично, може бути навіть корисним. Такі несподівані моменти у збірці трапляються часто, коли Кідрук не просто підкидає нову ідею, але й змушує переосмислити звичне.

Ідеї в «Теорії неймовірності» справді неймовірні, і саме завдяки такій різноманітності змісту книга не дає сумувати. Розглядаючи процес старіння, автор порушує питання не лише біології, а й наших уявлень про час. Як ми старіємо? Чи можемо ми змінити цей процес? Чому ми приймаємо старість як неминучість, хоча багато хто все ще хоче вірити у вічну молодість? Що відбувається з нами на клітинному рівні? Кідрук зачіпає і ці питання, знаходячи неочевидні відповіді. І тут ви розумієте, що його мета – не просто поділитися фактами, а й змусити нас справді задуматися.

А ось ще одна актуальна тема – проблема глобального потепління. Автор розвінчує звичні уявлення про те, що зміни клімату – це лише танення льодовиків і можливість, що нас охопить «пекельна спека». Ні, каже він. Це значно гірше: потепління – це про зміни в усьому світі, від зниження врожаїв до голоду, засух і проблем з водними ресурсами, підвищення температури певних ділянок Землі. Це, відповідно, може призвести до того, що людина не зможе перебувати у таких місцях без допоміжних костюмів. І знову, все це не просто теорія, а реальність, з якою ми зустрічаємося щодня.

18.

eprasa.pl f688256a76

Продовження з 17 сторінки

І тут, мабуть, головне послання Кідрука: людство занадто легко ставиться до екологічної кризи, хоча заводи, які викидають тонни вуглецю, працюють весь час. І цей меседж доволі важливий.

Що ж до міфів, то автор також не оминає популярні уявлення. Наприклад, гороскопи та ретроградний Меркурій, які, здавалося б, обговорюються в кожній кав'ярні, – це всього лише людська вигадка, вважає Кідрук. Люди хочуть вірити в це, хоча насправді – це продукт людської уяви. І це важливий момент: Кідрук намагається пояснити, чому ми так часто шукаємо відповіді на питання там, де їх насправді немає. У всьому, що виглядає загадковим, надприродним або навіть страшним, ми часто шукаємо сенс, хоча він не завжди є. Вигадка стає способом впоратися з невідомим і підкріпити наші страхи або сподівання.

Автор розмірковує, чому ми так любимо такі міфи, чому шукаємо всьому пояснення і чому інколи навіть твердо віримо в те, що неможливо підтвердити. Це справді цікава думка, бо ми, по суті, відчуваємо потребу в тому, що може заспокоїти нашу допитливість чи страх перед незрозумілим.

Також для фанатів «Зоряних воєн» може бути неприємним сюрпризом, що письменник порівнює деякі сцени космічних битв з реальними законами фізики і доходить до висновку, що багато з того, що ми бачимо на екрані, не має нічого спільного з реальністю. Кідрук детально розглядає, як з точки зору фізики це все виглядає нереалістично – наприклад, звуки вибухів у космосі, швидкість руху кораблів або їхні маневри. І хоча це може розчарувати деяких фанатів, автор не ставить під сумнів художню цінність фільму. Він просто зазначає, що це не більше, ніж фантазія, і це не повинно заважати нам насолоджуватися кіно. І в цьому є певний парадокс: ми любимо ці фільми за їхню емоційну силу, за героїв, за фантастичні світи, але коли починаємо розбиратися в деталях, бачимо, що вони далекі від реальності.

Але з іншого боку, навіть не всі історії «Теорії неймовірності» також однаково переконливі. Деякі з них виглядають так, ніби автор навмисно намагається створити ефект «шокуючих фактів». Інші ж більше схожі на фантастику, але що поробиш, коли світ інколи справді починає виглядати, як сюрреалістична картина. Навіть ще десятиліття тому, наприклад, ідеї про роботів з оповідань Лема також здавалися неймовірними, а зараз це вже технології, які ми використовуємо щодня.

Незначний недолік збірки – це те, що в ній інколи з'являються повтори думок, що, можливо, було б доречно в радіоефірі, де такий підхід – це природна частина шоу, але для книги це може виглядати трохи надмірно. Це той самий момент, коли, здається, ти вже зрозумів головну ідею, але вона все одно повторюється кілька разів у різних текстах.

У кінцевому рахунку, ці історії – це спроба підняти читача на новий рівень усвідомлення світу навколо нас, зануритися в теми, які зазвичай залишаються на периферії уваги. Через наукові факти та маловідомі історії Кідрук показує більше, ніж просто очевидні речі. Відтінки гумору упереміш з роздумами про глобальні проблеми допомагають не втратити інтерес, навіть коли мова йде про складні екологічні чи наукові теми. Ці моменти додають тексту легкості. Помітно теж, що коли Кідрук заглиблюється у дослідження природи, нашої планети або людської поведінки, він намагається передати свою особисту зацікавленість цими темами.

Ця книга – не тільки про знання, а й про відчуття зв'язку з усім, що нас оточує. Читач може дивитись на звичні речі під новим кутом, ознайомитися з іншими поглядами на природу та науку. «Теорія неймовірності» дозволяє поринути в світ, де кожна маленька деталь важлива і може змінити наше розуміння великих процесів, що відбуваються навколо. І навіть якщо не вдалося послухати цей радіопроєкт, не біда – в книзі є посилання на онлайн-платформи, або можна насолодитися цією подорожжю й у паперовому форматі.

Загалом, це той випадок, коли можна просто насолоджуватися читанням, сміятися над жартами в тексті, а в кінці розуміти, що ти дізнався щось нове і важливе. Це гарний вибір для тих, хто хоче більше, ніж просто легку книгу – для тих, хто любить думати та відкривати. ●

ОГОЛОШЕННЯ

eprasa.pl f688256a76

Передплата «Нашого слова» на 2026 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**145,00** зл	**290,00** зл	**580,00** зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**155,00** зл	**310,00** зл	**620,00** зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
550,00 зл	**1100,00** зл
130,00 євро	**260,00** євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
580,00 зл	**1160,00** зл
200,00 дол КАНАД.	**400,00** дол КАНАД.

США

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
580,00 зл	**1160,00** зл
140,00 дол США	**280,00** дол США

Катехитичний відділ
Ольштинсько-Ґданської єпархії УГКЦ в Польщі
та Парафія Воздвиження Чесного Хреста
в Ґурові-Ілавецькому запрошують на

ЮВІЛЕЙНИЙ XXV Єпархіальний огляд релігійної творчості УГКЦ в Польщі
«СВЯТІ, ЯКІ ЄДНАЮТЬ НАРОДИ»
22 листопада 2025 року, початок о 10:00
Комплекс шкіл з українською мовою навчання,
Ґурово-Ілавецьке, вул. Шкільна 6
Директор Катехитичного відділу о. митрат Іван Лайкіш

Україномовний фізіотерапевт, Варшава

Galileo Medical шукає фізіотерапевта для роботи з українськими пацієнтами, в основному ветеранами та жертвами війни. Ми пропонуємо гнучкий графік (можливість працювати 1-2 дні на тиждень) та контракт, адаптований до ваших потреб. Ми вимагаємо спеціалізованої освіти (диплом польського університету або нострифікований український диплом) та досвіду роботи. Місце роботи: ul. Wielicka 40. Надсилайте своє резюме за адресою: veronika.yanenko@odfoundation.eu

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl f688256a76

Маланка 2026

Український новорічний карнавальний бал

10 січня 2026 року
субота, год. 20:00

Кошалін
готель ARKA Gromada

Організатор: Об'єднання українців у Кошаліні, тел. 94 342-64-70

КІЛЬКІСТЬ МІСЦЬ ОБМЕЖЕНА!

eprasa.pl f688256a76